

15 .12.2017

FI.PLM.2017-5175
673/40.03.00/2017

Hallintopoliittinen osasto/Herrala

Sisäministeriö

Lausuntopyyntöne 2.11.2017, SMDno-2016-1495

Puolustusministeriön lausunto; luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esitysluonnoksessa esitetään säädettäväksi laki pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Lakia sovellettaisiin yhteistoimintaan pelastusviranomaisten ja puolustusvoimien välillä. Pelastustoimen viranomaisten ohella myös muut viranomaiset ovat velvollisia osallistumaan pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten, kuin niiden tehtävistä kunkin toimialan säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään.

Öljyvahinkojen torjunta

Säädösmuutoksella ehdotetaan siirrettäväksi öljyvahinkojen torjuntalainsäädäntö osaksi pelastustoimen säädöksiä siinä laajuudessa, kun kyse on pelastustoimintaan rinnastettavasta toiminnasta.

Puolustusministeriö pitää kannatettavana säädösmuutoksessa rajavartiolaitokselle Suomen ympäristökeskukselta siirrettäväksi ehdotettua johtovastuuta öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnassa silloin, kun alusöljy- ja kemikaalivahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa Suomen merialueella aavalla selällä tai talousvyöhykkeellä. Käsite *aava selkä* on ollut kumotussa alusjätelaissa vakiintunut käsite, jota on kuvattu esimerkiksi öljyvahinkojen torjuntalain esitöiden (HE 248/2009) 5 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Käsite olisi selvyden vuoksi määritellä laissa.

Säädösmuutoksella ehdotetaan kumottavaksi öljyvahinkojen torjunnasta annettu laki (1673/2009). Sanotun lain 8 §:ssä säädetään puolustusvoimien ja muiden viranomaisten velvollisuudesta osallistua alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan. Pykälän 2 momentin mukaan sanotun pykälän 1 momentissa säädettyjen torjuntaviranomaisten on havaittuaan tai saatuaan tiedon alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan ryhdyttävä pikaisesti valmiutensa edellyttämiin torjuntatoimiin, jollei tehtävän suorittaminen merkittäväällä tavalla vaaranna viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Puolustusvoimilla on yllä mainitussa pykälässä säädetyn varauman nojalla mahdollista tarvittaessa priorisoida aluskalustonsa käyttämistä puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:ssä säädettyjen ydintehtäviensä, alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen, suorittamiseen.

15 .12.2017

Hallintopoliittinen osasto/Herrala

On tärkeää, että laissa yksiselitteisesti säädetään puolustusvoimien ydintehtävien etusijasta muihin tehtäviin nähden. Puolustusvoimien on voitava tarvittaessa priorisoida kalustonsa käyttöä jo normaalioloissa alueellisen koskemattomuuden valvonta- ja turvaamistehtäviin sekä erityisesti valmiutta tehostettaessa ja kohotettaessa taikka poikkeusoloissa.

Yllä mainituin perustein öljyvahinkojen torjuntalain 8 §:ssä säädetty poikkeusmahdollisuus on siirrettävä tai siitä on vastaavalla tavalla säädettävä pelastuslaissa.

Esitetty säädösmuutos edellyttää puolustusvoimista annetun lain 11 §:n teknistä muuttamista siten, että nykyinen viittaus öljyvahinkojen torjuntalakiin poistetaan ja pykälän viittaus korjataan vastaamaan muutettua säädöstilannetta.

Väestönsuojelu

Väestönsuojan rakentamista koskevia velvoitteita esitetään luonnoksessa jossain määrin muutettaviksi. Vaikka rakentamisvelvoitetta joissakin tapauksissa kevennettäisiinkin, velvoite esitetään pääpiirteittäin kuitenkin säilytettäväksi. Puolustusministeriön käsityksen mukaan luonnoksen yleisperusteluissa (1.2.1) on asianmukaisesti perusteltu se, miksi väestönsuojien rakentamisvelvoitteita koskeva sääntely on edelleen tarpeen.

Ottaen huomioon nykyiset uhkakuvat ja ennen kaikkea se, että muuttuvista uhkakuvista riippumatta kerran rakentamatta jätettyä väestönsuojaa on mahdoton tositalanteessa yhtäkkiä rakentaa, väestönsuojien rakentamisvelvoitteen säilyttäminen on perusteltua. Ne luonnoksessa esitetyt muutokset, joilla rakentamisvelvoitetta eräissä tapauksissa kevennettäisiin, eivät puolustusministeriön käsityksen mukaan muuta velvoitteen perusluonnetta olennaisesti.

Pelastuslain muuttamisesta annetun lain 65 §:ssä esitetään muutettavaksi viranomaisien yhteistoimintaa väestönsuojeluun varautumisessa siten, että 5 momentin 1 kohdan mukaan puolustusvoimat antaisi pelastusviranomaisille sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavat tiedot. Puolustusministeriö katsoo, että 65 § edesauttaisi eri viranomaisten yhteistoimintaa selkeyttämällä kunkin viranomaisen toimintatapoja väestönsuojeluun varautumisessa.

Lain 71 §:ssä säädettäisiin väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta uudisrakentamisen yhteydessä. Ilmeisesti voimassa oleva pelastuslaki tai nyt valmisteilla oleva lakiluonnos eivät anna erivapautta väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta koskien välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia. Nämä rakennukset ovat siten pääasiassa puolustusvoimien käytössä olevia puolustusvoimien erityissuojattavia kohteita eli sotilaskohteita, jotka aseellisen selkkauksen tai sodan aikana olisivat erityisessä vaarassa joutua aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Kiinnitetään huomiota siihen, että väestönsuoja nauttii Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan mukaista erityissuojelua. Tämä tulisi ottaa huomioon väestönsuojelua suunniteltaessa. Puolustusvoimat määrittää sotilaskohteiden rakenteellisen suojauksen (suojarakentaminen) maanpuolustuksellisiin uhkiin perustuen. Vaatimuksina ei siten voi käyttää sellaisenaan pelastuslain mukaisia vaatimuksia väestönsuojan rakenteellisista ja muista vaatimuksista.

Edellä esitetyn perusteella puolustusministeriö esittää, että lain 71 §:ssä huomioitaisiin se, että pelastuslain mukainen velvollisuus rakentaa väestönsuoja ei koskisi niitä välit-

Hallintopoliittinen osasto/Herrala

15.12.2017

tömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia, jotka aseellisen selkkauksen tai sodan aikana olisivat erityisessä vaarassa joutua aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Lain 83 §:n terminologiaa tulisi muuttaa siten, että puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet muutettaisiin muotoon erityissuojattavat kohteet. Tällöin terminologia vastaisi erityislakien säännöksiä, joita ovat muun muassa kemikaalilain (599/2013) 14 § ja lain vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 3 ja 128 a §:n muuttamisesta (200/2017) 3 §. Samaa terminologiaa noudattaa myös muun muassa valtioneuvoston asetus (676/2017) maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavista kohteista.

Suojaväistö

Suojaväistöllä tarkoitettaisiin pelastuslain muutosluonnoksen 2a §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ihmisten ja omaisuuden kiireellistä evakuointia, joka tapahtuu pelastusviranomaisen määräyksestä tulipalon tai muun onnettomuuden tai niiden välittömän uhan vuoksi. Väestönsuojelulla puolestaan tarkoitettaisiin mainitun luonnoksen 2 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.

Käytännössä suojaväistön käsitteellä korvattaisiin pelastuslain 36 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen ihmisten ja omaisuuden evakuointi. Puolustusministeriö esittää harkittavaksi, tulisiko viranomaisten yhteistoiminnasta suojaväistöissä säätää vastaavalla tavalla kuin lakiluonnoksen 65 §:n 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten tehtävistä väestönsuojelussa. Ehdotettu väestönsuojelua koskeva säännös on siinänsä informatiivinen, kuten perusteluissakin on todettu ja viranomaisten säännöksessä mainituista tehtävistä on erikseen säädetty eri erityislajeissa. Vastaava suojaväistöjä koskeva informatiivinen säännös voisi kuitenkin olla perusteltu.

Hallitusneuvos,
lainsäädäntöjohtajana

Hanna Nordström

Vanhempi hallitussihteeri

Jenni Herrala

Tiedoksi

Kansliapäällikkö Jukka Juusti, puolustusministeriö
Ylijohtaja Teemu Penttilä, puolustusministeriö
Turvallisuuskomitean sihteeristö
Pääsikunta